

Amerikan ja Kanadan suomalaisia Itä-Karjalassa.

Viena-Aunukselle kirj. T. T.

Suomalaisten siirtyminen Amerikkaan sai alkunsa jo 1700-luvulla siten, että Pohjois-Ruotsiin muuttaneita suomalaisia siirrettiin vasta perustettuihin ruotsalaisiin siirtokuntiin Delavaren jokivarsille. Mutta voimakkaampi siirtolaisuus Suomesta Amerikkaan alkoi 1880-luvulla ja kehittyi huippuunsa viime vuosisadan viimeisinä ja tämän vuosisadan ensimmäisellä vuosikymmenellä sekä päättyi maailman sodan alkuun. Maailmansodan jälkeen on Yhdysvaltoihin suomalaisten siirtolaisten tulo rajoitusten vuoksi ollut hyvin vähäistä, mutta sitä voimakkaampana Kanadaan, jossa luonnonrikkauksien kaivamiseen maanuumenista ja teollisuuteen tarvittiin työväkeä. Suomalaisten siirtyminen Yhdysvaltoihin voidaan katsoa päättyneeksi jo 26 vuotta sitten ja Kanadaan noin 11 vuotta sitten.

Yhdysvaltain hallituksen 1920 laatiman tilaston mukaan oli Suomessa, Ruotsissa ja Norjassa syntyneitä suomalaisia Yhdysvalloissa 149,000, näistä melkein puolet keskivaltioissa, noin kolmas osa itävaltioissa ja loput äärimmäisessä lännessä.

Suomalaisten siirtolaisten lukumäärää Kanadassa ei tarkoin tunneta, mutta arvion mukaan on siellä noin 25,000—30,000 Suomesta siirtynyttä suomalaista.

Kuinka suuri on suomenkieltä taitavien luku Yhdysvalloissa ja Kanadassa, siitä ei ole tarkkaa tilastoa. Suurin osa suomalaisten jälkeläisistä käyttää suomenkielisen seurassa puhekielenä vielä suomenkieltä ja maaseuduilla ja pienemmissä kaupungeissa kasvaneet käyttävät suomen kieltä kirjallisestikin. Ehkä osuu lähelle, jos suomenkieltä puhuvien luvun arvioi — Yhdysvaltain oloja tuntevien lausuntojen mukaan — 300,000—350,000 ja Kanadassa noin 35,000—40,000.

Näin Amerikkaan siirtyneet suomalaiset hakivat taitamustensa ja kykyjensä mukaisen työmaan ja mukautuivat Amerikan oloihin. Hyvin pieni osa siirtolaisista palasi kotimaahan muutamien vuosien perästä. He kehittivät tuon voimakkaan teollisuusmaan tuotannossa ammattialojensa parhaimmiksi työmiehiksi. Osa metsätyöläisiä jäi uutisviljelijöiksi, jonka jälkeen he ovat eläneet puoleksi maasta ja puoleksi teollisuudesta. Ne, jotka jäivät teollisuuteen, nauttivat teollisen nousun aikana asemansa hyvistä puolista.

Amerikkaan kulki Suomesta suomalaisten siirtolaisten mukana työväenliike. Siinä esiintyivät samat virtaukset ja piirteet kuin Suomenkin työväenliikkeessä, joskin se sai uusia piirteitä ja tavoitteita Ameriikan sosialidemokraattisesta puolueesta. Mutta osa Amerikan suomalaisen työväenliikkeeseen osallistuneita on Venäjän vallankumouksen jälkeen päätenyt Kominternin lipun ympärille, kommunistien leiriin.

Amerikan suomalaiset kehittivät työväen sivistystoimintaa, rakensivat valistustaloja, hommasivat kirjastoja ja sanomalehtiä — Suomesta tulleiden esikuvien mukaan. Siitä on todistuksena noin 400—500 muhkeata työväentaloa, 4 suomalaista päivälehteä, viikkolehti ja pari kuukausijulkaisua, joiden yhteinen painos nousi 50,000. Ameriikan suomalaisilla kommunisteilla on 3

päivälehteä, 2 viikkolehteä ja 2 kuukausijulkaisua, joiden tilaajamäärä on suurempi.

Ameriikassa kehittyi taloudellinen kriisi, josta merkkejä rupesi näkymään jo 1929, mutta 1930 ja 1931 teollisuudessa romahdus seurasi toistaan. Laskettiin työttömien luku 6—10 miljoonaksi ja myöhemmin 12 miljoonaksi. Viikottain useita pankkeja meni vararikoon ja veivät mennessään miljoonien työläisten säästöt. Pienviljelijäin asema ei ollut yhtään parempi. Maataloustuotteiden tukkuostajat maksoivat tuotteista tuskin kolmatta osaa siitä, mitä he olivat saaneet 3—4 vuotta aikaisemmin. Tulot eivät riittäneet veroihin ja maavelkojen korkoihin.

Tällaista aikaa Komintern käytti hyväkseen ja kiihoitti työväkeä lippunsa ympärille ja veti kommunistiseen liikkeeseen — luokkataisteluun. Suomalaisten kommunistien luku Amerikassa lisääntyi.

Samaan aikaan kun Amerikan teollisuudessa kehittyi kriisi, tehtiin Amerikassa Kominternin toimesta kiihoitustyötä Neuvosto-Venäjän »5-vuotissuunnitelmasta». Kominternin toimesta levitettiin tietoja, että Venäjällä kaikki oli mobilisoitu työn rintamalle rakentamaan tuhansia uusia tehtaita ja kymmeniä tuhansia kilometrejä uusia rautateitä. Se muka merkitsi Neuvostoliiton vapauttamista kapitalististen maiden raaka-aineista ja maanviljelyksen muuttamista kymmenistä miljoonista pikkutiloista suuriksi koneellisen viljelyksen alueiksi. — Rakennusohjelmansa toteuttamiseksi oli Neuvostoliitto alkanut kutsua ammattityövoimaa ulkomailta teollisuutensa kipeisiin tarpeisiin. Tällaisesta kiihoittelusta Komintern Amerikassa huolehti.

Monia tuhansia Amerikan suomalaisia työläisiä, jotka olivat kehittyneet hyväksi ammattimieheksi, joilla ei silloin ollut työtä, päätti lähteä Neuvostoliittoon. Tuhansia suomalaisia muutti saaman aikaan myös Kanadasta Venäjälle.

Tämän siirtolaisuuden alussa useita suomalaisia joukkueita asettui eri paikkoihin Neuvosto-Venäjää, pääasiassa Nishni-Novgorodiin siellä rakenteilla oleville suurille tehtaalle, mutta 1932 alusta suomalaisten siirtyminen tapahtui pääasiallisesti Neuvosto-Karjalaan.

Tämä siirtolaisuus oli saatu kiihkeällä valhepropagandalla alkuun ja joukkueita läksi toisen toisensa jälkeen matkalle Venäjälle ja Neuvosto-Karjalaan, jossa tarvittiin hyviä, pystyviä ammattitaitoisia miehiä niihin rakennustöihin, joita silloin suunniteltiin. Niiden suunniteltujen teollisuuslaitosten rakentajiksi paikkakuntalaiset ja venäläiset eivät pystyneet. Siksi pantiin alkuun Amerikassa kiihkeä propaganda ja keuhuttiin Venäjän hyviä oloja, hyviä työmahdollisuuksia, hyviä palkkoja, vapautta ja uutta yhteiskuntaa, joka oli syntynyt sen jälkeen kuin kommunistit ottivat vallan ja keuhuttiin, että sosialistinen rakennustyö vuosi vuodelta on saavuttanut valtavan suuret mittasuhteet.

Amerikan suomalaisten matkat ohjattiin Neuvosto-Karjalaan muistakin syistä. Tärkein syy oli kuitenkin Neuvosto-Karjalan työvoimakysymys, joka tuli ratkais-

tuksi pitkäaikaisella ja pystyvällä työvoimalla pitkiksi ajoiksi eteenpäin, ja Karjala, jossa asui suurempi määrä muka tsaristisen sironalaisuudessa ollutta suomenkieltä puhuvaa kansaa, pikaisesti nousisi Neuvostoliiton muiden osien tasalle poliittisesti ja sivistyksellisesti. Suomenkielisen työväen avulla — varsinkin sellaisten —, joilla oli suuren teollisuusmaan Amerikan työkokemus, voitiin kysymykset ratkaista. Nämä olivat ne motiivit, joilla Amerikan suomalaisia houkuteltiin Neuvosto-Karjalaan. Kimpisuineen ja kampsuineen heitä saapui Karjalaan useita tuhansia.

Mutta Neuvosto-Karjalaan ja Venäjälle muutto Amerikan ja Kanadan suomalaisille toi suuria pettymyksiä. Olot eivät olleetkaan sellaisia, jollaisiksi ne heille oli kuvattu Amerikassa. He joutuivat sellaisiin oloihin, joita eivät olleet koskaan uneksineetkaan. Amerikan ja Kanadan kaikkein huonoimmatkin olot olivat tuhat kertaa parempia. Mutta takaisin palaamaan he eivät päässeet. Kirjallinen sopimus, jonka he olivat allekirjoittaneet Amerikassa, velvoitti heitä jäämään. Vaikka he olisivatkin heti lähteneet takaisin Amerikkaan, ei kaikilla olisi ollut millä mennä, sillä varat olivat hupenneet matkalla, ja perillä elämä oli kallista.

Jo Valkeasaarella heiltä takavarikoitiin Amerikan dollarit ja arvoesineet. Heille kyllä Pietarissa pidettiin tuliaisjuhlia, joihin supistuikin heidän ilonsa Amerikan ja Kanadan hyvien olojen jälkeen.

Ja kun he pääsivät perille, näkivät he, ettei sitä uutta kukoistavaa sosialistista valtiota ollutkaan. He näkivät, että puute ja kurjuus vallitsi kaikkialla ja sitä keuhuttua vapautta, josta Kominternin julkaisemat lentolehtiset ja Amerikan kommunistiset lehdet suurella paatoksella kirjoittelivat, ei ollut. He huomasivat, etteivät he voineet arvostelevaa sanaa lausua mistään asiasta, kuten he Amerikassa ja Kanadassa olivat tehneet. Jos tahtoi kävellä vapaalla jalalla, niin täytyi pitää suunsa kiinni ja kehua vaan Neuvosto-Venäjän ja Neuvosto-Karjalan kurjia oloja.

Mutta suomalainen sisu antoi heille toimeentulon mahdollisuuksia. He pääsivät rakentamaan tehtaita, sahoja, voimalaitoksia, sillä heidän ammattitaitoaan, jonka olivat oppineet Amerikan korkealle kehittyneessä teollisuudessa, tarvittiin. He laittoivat käyttökuntoon paperitehtaita, sahoja ja voimalaitoksia.

Kun he perille päästyään väheksyivät, ettei elintarpeita ja jokapäiväisessä elämässä välttämättömiä tarvikkeita ollut, niin heille — ulkomaalaisille — perustettiin erityiset kaupat, joista myytiin vain Amerikan suomalaisille ja muille ulkomaalaisille, jos sellaisia sattui paikkakunnalla olemaan. Amerikan suomalaiset oli tehty Neuvosto-Venäjän kansalaisiksi heti maahan saapumisensa jälkeen, joten he eivät olleet enää mitään ulkomaalaisia. Tällaisia kauppiaita oli kaksi vuotta, siten ne lakkautettiin, ja Amerikan suomalaiset saivat tulla toimeen kuten muutkin neuvostolaiset.

Amerikan suomalaiset rakensivat omilla varoillaan pikkutaloja, jotka ovat siroja ja eroavat tyyliinsä ja rakennustapansa puolesta venäläisten rakennustamasta taloista. Suomalaisille oli omien kotien rakentaminen välttämättömyys. He olivat Amerikassa tottuneet hyviin asunto-oloihin eivätkä voineet asua niissä parakeissa ja venäläisten rakentamissa kylmissä talorotteissa, joissa samassa keittiössä määräsi, paistoi ja keitti useita emäntiä.

Näin syntyi siroja huvilantapaisia taloja Amerikan suomalaisten käsistä. Laittoivatpa he vielä puutarhatkin kotiensa ympärille.

Niinpä Äänislinnaan suomalaiset rakensivat kauniita kaksikerroksisia kivi- ja puutaloja. Ne olivat hyvin rakennettuja, kauniita taloja, jotka erosivat kaikista muista Äänislinnan taloista. Mutta kun ne olivat siinä kaupunginosassa, jonka viime syksynä venäläiset itse polttivat, joutuivat ne tuhon omiksi.

Kun he olivat saaneet kotinsa kuntoon ja alkoivat niissä asua, niin alettiin 1937 suomalaisia ja karjalaisia vangita ja karkoittaa tuntemattomille seuduille, kauaksi Venäjälle ja Siperiaan. Ei yhdeltäkään karkoitettulta ole saapunut yhtään kirjettä, eikä kukaan ole palannut takaisin, vaikka on kulunut jo viisi vuotta. Omaiset ovat tehneet parastaan saadakseen jollain tavalla tietoja heidän tuntemattomasta kohtalostaan, mutta kukaan ei ole onnistunut. Luultavasti heidät on jo aikojen sitten teloitettu tai he ovat jossain vankilassa, josta ei sallita kirjelippuakaan lähettää omaisille.

Sen jälkeen kuin Amerikan suomalaisten perheiden isät vangittiin ja karkoitettiin, ovat heidän vanhimmat poikansa kasvaneet aikamieheiksi, mutta viime kesänä ryssä nyppi heidät sotaväkeen ja järeälle jääneet Amerikan suomalaiset evakuoivat Venäjälle. Vain ne, jotka älyivät piileskellä metsissä, pelastuivat jäämään niille paikkakunnille, joissa aikaisemmin olivat asuneet. Nyt he ovat suomalaisten huollossa ja kiittävät Jumalaa pelastuksestaan.

Näin Amerikan ja Kanadan suomalaisille muutosta Neuvosto-Karjalaan on tullut Golgatan tie, joka on heille tuonut uskomattomia kärsimyksiä, pettymyksiä ja taloudellisten arvojen menetyksiä. Heidän muuttonsa Neuvostoliiton paratiisiin on tullut heille ja heidän perillisilleen korvaamattomien arvojen häviöksi.

Kuinka monta tuhatta suomalaisia muutti Neuvosto-Venäjälle ja Neuvosto-Karjalaan, siitä ei ole löydetty tilastoa, mutta se varmasti tiedetään, että heitä oli useita tuhansia.

He saivat usein suuria rahalahetyksiä Amerikasta ja Kanadasta, joissa heidän kiinteä omaisuutensa ystävien ja tuttavien välityksellä oli myyty, ja dollarit saapuivat postissa omistajilleen. Heiltä oli jäänyt myös irtainta omaisuutta, joka siellä oli muutettu dollareiksi, jotka postissa saapuivat omistajilleen. Pankit myös lähettivät heille säästövaroja, mutta kaikki heiltä meni ja he olivat yhtä köyhiä, kuten muutkin työläiset.

Kirjallisuutta.

WSOY:n toukokuun uutuuksia.

Suomen Sotamarsalkka. Kirjoittanut maisteri Anni Voipio. — Uusi elämäkertateos, joka esittelee sotamarsalkkamme suuren elämäntyön aivan viime aikojen ratkaiseviin tapahtumiin asti. Lennoxkaasti ja innostavasti kirjoittaja luonnehtii meille tämän aikamme suurimman suomalaisen, jonka nerous sotapäällikkönä on tunnustettu kaukana maamme rajojen ulkopuolellakin. Teos on selkeästi ja aistikkaasti painettu; siihen liittyy 86 valikointua syväpainokuvaa. — 300 siv. Hinta 55:—, sid. 75:—.

Elia s i m o j o k i: *Palava Pensas.* Puheita. Toimittanut Vilho Helanen. — Tohtori Vilho Helanen on toimittanut kokoelman talvisodassa kaatuneen pastori Elias Simojoen isänmaallisia ja poliittisia puheita. Ne sisältävät monia kansallisen nousumme ainoaa kestäväää pohjaa selittäviä ajatuksia, joilla on kauas vastaisuuteenkin kantava arvonsa. Lisäksi on tohtori Helanen varustanut teoksen johdanto-